



Henkilokuva: Mediataiteilija Milja Viita on vuoden 2019 Risto Jarva -palkittu

12.9.2019 / Kirjoittaja Marjaana Rantama

Tampereen elokuvajuhlien Risto Jarva -palkinto myönnettiin tänä vuonna mediataiteilija Milja Viidan teokselle *Eläinsilta U-3033*.

Eläinsilta U-3033 käsittelee ihmisen ja luonnon kerroksellista, monimuotoista ja ristiriitaista suhdetta. Pääosassa on moottoritien ylittävä eläinten silta, jonka alla autot kiitävät tietämättöminä verkkoaidan takana ja tunnelin päällä hiljaa elävästä toisesta todellisuudesta. Eläinkamera seuraa eleettömästi tallentaen eläinten liikkeitä sillalla ja näyttää eläimen näkökulman ohiajaviin autoihin kirkkaine valoineen. Elykeskuksen sillalle antama nimi on tärkeä osa teoksen filosofiaa. Yksilöity nimi viittaa juuri tähän nimenomaiseen siltaan, eikä eläinsiltojen ideaan yleensä.

Myös Viidan uusin, vasta tekeillä oleva teos, 35mm elokuvaprojektorilla toteutettava installaatio, työnimeltään *Bambi – Layers of Invisible*, käsittelee samaa tematiikkaa.



Milja Viita. Kuva: Diana Santos (2018)

Milja Viita kuvaa elokuvansa perinteisellä metodilla filminegatiiville. Bambissa hän tunkeutuu selluloidin sisuksiin, kuvaamalla Walt Disneyn samannimisen piirrosklassikon filmikopiota materiaalmikroskoopilla, jolla saadaan jopa 400 000 kertainen suurennos. Tarkoituksena on myös laboratoriokeuin tutkia alkuperäisen elokuvakopion gelatiinipinnasta sen DNA:ta.

Walt Disneyn *Bambi* (1942) on ensimmäisiä piirrosanimaatioita, jossa näkökulma on eläimen ja pyrkimyksenä on herättää katsojassa sympatiaa riistaeläimen hätää kohtaan. Samalla elokuva kuitenkin sumeilematta alistaa eläimet omien tarkoituksensa palvelukseen estetisoimalla ja inhimillistämällä villieläimiä ja olemalla piittaamatta niiden omasta luonteesta ja ainutlaatuisuudesta. Huoli luonnosta materialisoituu Viidan *Bambi*-elokuvassa selluloidin kemiallisten kerrosten pintaan ja niiden mikroskooppiseen abstraktioon.

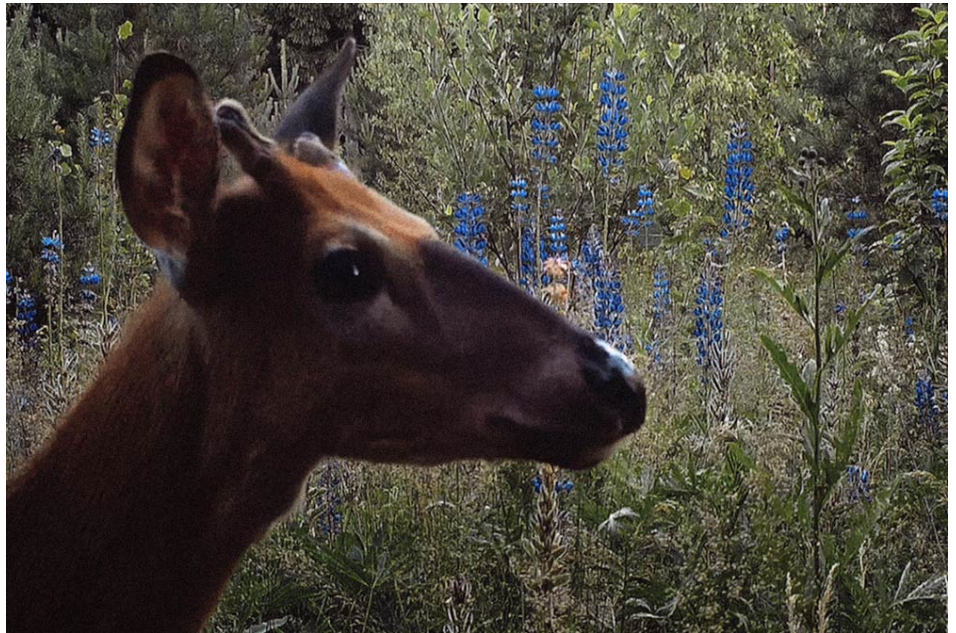
Elokuvan teema ja sen estetiikka nousevat modernin ihmisen ongelmanasetteluista. Me hellimme lemmikkieläimiä, mutta olemme valmiita käyttämään ravinnoksemme tehomaatalouden julmasti tuottamaa lihaa. Samalla kun villinä elävien susien määrät ovat joitakin tuhansia, kotikoirien lukumäärässä puhutaan miljoonista. Romahtaneet lintukannat ovat korvautuneet kanoilla. Planeetan elinkelpoiset osat on valjastettu ihmisen mielihyvä- ja ravintokäyttöön eläinlajien kustannuksella, samaan aikaan tunteisiin vetoava ja inhimillistävä eläinestetiikka myy hyvin ja herättää sympatiamme ja suojelunhalumme.

Filmille kuvaaminen tuo tekemisen lähelle maalaamisen materiaalisuutta. Filmi tuo paljon sattumia ja sallii dialogin materiaalin kanssa eri tavalla kuin immateriaalinen digitaalisuus. Viita kehittää materiaalinsa itse ja haaveena on myös filmin leikkaaminen käsin. Filmi materiaalina tuo maailman eri tavalla läsnäolevaksi kuin digitaalisuus. Olemme samaa orgaanista ainetta, hiiltä. Filmin aineellisuus tuo runollisuutta prosessiin, käsin kehitettäessä lopputulokseen vaikuttavat huoneessa vallitseva lämpötila, elokuvatekijän ajantaju ja liike jolla negatiivia kehitteessä liikutetaan. Suhde maailmaan on arvoituksellinen ja se paljastuu meille tarkkailemalla, antamalla sille aikaa ja tilaa.

Koen, että kameran kuva antaa minulle lahjoja, Viita sanoo. *Eläinsilta U-3033*:ssa kamera vain oli ja jotain tallentui filmille. Taiteilijana minulle kyse on siitä, että maailmasta paljastuu jotakin ja kysymys on mitä siitä osaan tai kykenen poimimaan.

Milja Viita on elokuvapalkinnolla palkittu mediataiteilija. Hän kyseenalaistaa taiteen

kategorisointeja omalla taiteellaan, vaikka kokee identifioituvansa koulutuksensa puolesta lähinnä kuvataiteilijaksi. – Koin kuitenkin kuvataiteilijana eriytyväni maailmasta tavoilla, joissa en viihtynyt, hän toteaa. – Ongelmana oli ehkä tietynlainen staattisuus. Kun tartuin kameraan, tunsin löytäneeni oman ilmaisuni. Kameran kanssa voit astua tapahtumien keskelle, ottaa osallistuvan tarkkailijan roolin.



Stillkuva teoksesta *Eläinsilta U3033* (2018). Kuva: Milja Viita

Myös Milja Viidan teokset syntyvät tavoilla, jotka ovat lähempänä kuvataiteen kuin elokuvan prosessia. Lähtökohta teokselle voi olla yksittäinen kokemus, kuten vaikka eläinsillan alitse ajaminen, joka alkaa elää mielessä ja herättää kysymyksiä. *Eläinsilta U-3033* on alun perin 3-kanavainen installaatio, jossa kerronta ja aikakäsitys ovat paljon hitaammat kuin elokuvassa. Usein tekeminen lähtee visuaalisesta impulssista ja prosessi saattaa pitkään olla täysin epäverbaalinen. Tällaiseen prosessiin liittyy epävarmuus ja jatkuva pelko epäonnistumisesta, mutta toisaalta epäonnistumisen voi ottaa suhteellisena, sillä se voi tuottaa teokseen jotakin uutta ja yllättävää.

Ehkä elokuva- ja mediateoksen erot ovatkin juuri tässä, Viita pohtii. – Elokuvasta on oltava suunnitelma, käsikirjoitus, josta voidaan puhua. Samalla se luo raamit tekemiselle ja antaa rahoittajille vallan asettaa ehtojaan teoksen suhteen. Mediateoksen prosessissa on ehkä enemmän tilaa sattumille. Budjetit ovat vain murto-osan elokuvan budjeteista ja tuotanto siten kevyt. – Toisaalta kyllä mediateoksenkin rahoituksessa auttaa, jos taiteilija osaa verbalisoida ajatteluaan. Toimipa taiteilija millä kentällä tahansa, hän ei voi välttää valtaa ja portinvartijoita, Viita toteaa. Mediateide on osa taidemarkkinoita, jossa kuraattoreilla, kriitikoilla ja galleristeilla on paljon valtaa.

lhailen elokuvataiteessa sitä, että siinä ollaan lähempänä käsityöläisyyttä ja alalle on siinä mielessä helpompi tulla. Kukaan ei kysy missä kokoelmissa ja museoissa sun töitä on, vaan teos otetaan vastaan ilman tällaisia määrittelyjä. Tästä on mielestäni kyse myös siinä, että Risto Jarva -palkinto voitiin myöntää mediataiteilijalle. Ehkä se johtuu elokuvan ryhmätyöluonteesta, siitä että on vaan niin paljon ihmisiä yhdessä ja paljon mielipiteitä ja silti kaikki haluaa hyvää yhteiselle teokselle. Sellainen tekeminen on kuin ihana satu, Viita toteaa.



Stillkuva teoksesta *Eläinsilta U3033* (2018). Kuva: Milja Viita

Viita epäilee olevansa epätrendikäs sanoessaan, että hänestä taide on poliittista. Poliittinen ei kuitenkaan tarkoita puoluepolitiikkaa tai halua 'johtaa joukkoja' manipulaation keinoin. Ylipäätään Viita kertoo vierastavansa taidetta, jossa taitelijan ajama agenda nousee etusijalle. Taiteen yhteiskunnallisuus tulee sen luovuudesta. Taideteokset ovat osa vallitsevaa ilmapiiriä, ne luovat, ylläpitävät tai voivat kommentoida sitä. Juuri nyt mediaa lukiessa välittyy kuva, että ilmapiiriä voisi luonnehtia sanalla tulehtunut ja tämä tekee taiteen roolista erityisen merkittävän.

Viita kertoo itse nauttivansa avoimista ja monitulkintaisista teoksista. – Kun kuuntelin Risto Jarva -juryn perusteluja, tunsin ylpeyttä siitä, että teos oli herättänyt niin odottamattomiakin tulkintoja ja puhutellut niin monin eri tavoin yleisöä. Juuri tässä tavallaan konkretisoituu taiteen yhteiskunnallisuus. Teos on todellakin kuin lapsi, joka alkaa elää omaa elämäänsä. Siitä tulee itsenäinen ja vaikuttava toimija yhteiskuntaan ja se irtoaa tekijästään.

Tästä syntyy myös tekijän ja taiteilijan vastuu. Taitelijan ei pidä eikä tarvitse olla oraakkeli, mutta hänen tulisi ymmärtää se, että taiteen kautta me yhteisönä keskustelemme asioista. Se on pikemminkin kysymistä kuin vastaamista. Taide on väylä käsitellä myös vaiettuja ja vaikenuvia aiheita ja keskustella vaikeista kysymyksistä. Taide on ylipäätään keino ja työkalu, jolla tutkia todellisuutta. Se on työtä, jossa on oltava jatkuvasti avoin, utelias ja valmis oppimaan uutta. – Siksi taiteen tekeminen on niin hienoviritteistä puuhaa.

Milja Viita

- Taiteen maisteri Kuvataideakatemia tila-aikalinja 2005.
- Viettää syksyn 2019 stipendiaattina *Liaison of Independent Filmmakers of Toronto – LIFT:ssä* opiskellen värifilmin sankokehitystä ja valmistellen elokuva-installaation filmikopiota.
- Kansallisena itsemurhien ehkäisy päivänä 10.9. Yle julkaisee Yle Areenassa ja Areenan Youtube-kanavalla Viidan ohjaaman lyhytdokumenttielokuvan *Vihollinen sisälläni*, joka käsittelee viiltelyä ja siitä selviytymistä.
- Elokuva on suunnattu erityisesti nuorille ja se on valmistunut osana Suomen elokuvasäätiön, Avekin ja Ylen rahoittamaa Short Form -hanketta.
- Elokuva saa kansainvälisen ensi-iltansa Ji.hlava dokumenttielokuvafestivaaleilla 24.-29.10.2019.

Jutun pääkuva: Milja Viita. Stillkuva teoksesta Eläinsilta U3033.

[← Takaisin 4/2019 etusivulle](#)

[← Edellinen](#)

[Seuraava →](#)

Copyright © 2021 Lehtiset